

مهتاب

آدبی ، فنی ، اجتماعی تجدید و انقلاب فکری به خادم جریده امبوعیہ در

MEHTAB, Numero 5, 26 Şaban 1329 – 8 Ağustos 1327 [21 Ağustos 1911],
Sahib-i imtiyaz: Mehmed Tahir, Müdür-i mesul: Mehmed Faik, Matbaa-i
Ebü'z-Ziya, İstanbul, haftalık.

Nesl-i Münevverin Nazar-ı İntibahına

Otuz bu kadar sene Türkiye sahne-i hayatının, hayat-ı siyasiye ve içtima-
iyesinin semasında asılan siyah perdeler açılır açılmaz esliha-i fünun ve ma-
arifle, şecaat-i medeniye ile müsellağ genç, münevver dimağlar, cesur ve ga-
yûr bir nesl-i cedid bütün şaşaa-i endamıyla görülecek ümidi kalplerimizi ok-
şayıp duruyordu. Öyle bir nesl-i nevin ve güzün, ki milel-i mütemeddineden
yerle gök kadar uzak kalan akvam-ı İslamiyenin bâdî-i terakkiyatı olan her şe-
yi elde edebilmek için ibraz-ı fedakarî edecek. Abede-i zalâm ve evhama şeh-
râh-ı nevvâr-ı hayatı gösterecektir. Muhayyilemizde yaşattığımız bu Türk
nesl-i münevveri yalnız kendi muhitine değil, daha ikaz ve intibaha muhtaç
sair muhitât-ı İslamiyeye de şule-bahş-i hayat olacaktır. Bu yolda reh-güzâr-ı
emellerinde tesadüf edecek olan dikenlerin üzerine pembe ve nermin bir çi-
men-zâra basacak gibi basacaklar, muhitimize benzeyen karanlık, kirli ve pe-
rişan olan fikir ve dimağımızı tenvir ve tathire çalışacaklar, parlak bir hayata
namzet edeceklerdir. Ne tatlı hülyalar ne ruh-nevâz emellerdi!...

Beslediğimiz bu serap-alûd ümitler bana bir hatıra-i güzeşte tahattur etti-
riyor:

Kafkasya'da bulunduğum zamanlardı. Akvam-ı İslamiyenin âfâk-ı hayatı-
nı bürüyen bu muannid sehâib mazlumenin hakiki esbabını arayan meslek-
taşlarımla ara sıra toplanır, dertleşirdik. Musahabe esnasında, Almanya,
Fransa, Rusya mekatib-i aliyesinden neşet etmiş olan rüfeka-i mesleğim bir
vaziyet-i mahzûnâne alarak diyorlardı, ki:

Avrupa'nın, hatta Avrupa'ya nispeten fersah fersah geride kalan Rusların büyük muktedir, bir milletçe medar-ı iftihar olan filozofları, edip ve şairleri, mütehassis hekim, kimyager, hukukşinas ve diplomatları yetiştirdi. Milyonlarca efkârı deha-i sehâr ve füsunkârıyla idare eden hür-endiş erbâb-ı kalemi görüldü. Pek de uzağa gitmeyelim; işte Rus mütefekkirlerinden Tolstoy, Maksim Gorki, fen mütehassıslarından Miçenkof, Andriyef ve saire... Görülüyor, ki hükümet-i şimaliyede de bugün büyük dimağlar, bir memleketin maddi ve manevi gerdûne-i hayatını idareye muktedir mudebbir müdürler yok değildir. Nasıl oluyor da bunlardan bir tanesi olsun 'Türkiye'de görülmüyor?.. Rusya'dan bir Tolstoy çıkar da âlâm-ı beşeriyenin tahfifine tercüman olur, zulm ve istibdada ilan-ı harp eder, hükümeti adalete, ahaliyi ziya-i marifete teşvik eyler.. Hayatını mesut kaşanelerde değil, bedbaht sefaletgâhlarda geçiren bir Gorki çıkar da erbâb-ı mesaiyenin, amelenin çekmekte olduğu mezahim-i tahammül-fersâyı ateşin bir surette tasvire muvaffak olur... Hâme-i şefkat omzundan dökülen ateşin katerât ile insanı ağlatır?.. Acaba, böyle mütefekkirleri alem-i İslam doğuramayacak mı? Doğurmaktan akîm mi kalmıştır?..

Rüfekamın bu meyandaki mütalaat ve mülahazatını dinledikten sonra dedim ki:

Efendiler, hiç merak etmeyin, Abdülhamid'in kirli eliyle Türkiye sahne-i hayatına asılan şu perde-i istibdad açılın da hâsnâ-i hürriyet kadar haiz-i mahâsin bir nesl-i cedid göreceksiniz. O zaman zehâbımızın ne kadar yanlış, ne kadar mugayyer-i hakikat olduğunu kendiniz de tasdik edeceksiniz! Emin olun, ki feyz-i (!) istibdadın mahsulü olan bir fırka-i hür-endiş vardır ki ferda-i hürriyette bütün nâsiye-i pak ve dırahşâniyle, bütün sema-i asalet nişanıyla gözlerinizi kamaştıracaktır. Ben kendi hesabıma bu hususta bedbin değilim. Nasıl olur da cihan-fürûzân irfanın, medeniyetin tam göbeğinde yaşayan Türklerde müheyya-i feveran dehaler olmaz?.. Ne yapmalı, ki şehinşâh-ı istibdad olan Hamid bu müheyya-i feveran dehalerin menfezlerini boğmuştur. Hamid'in pençe-i ahenini kırıldığı zaman bir feveran-ı envâr göreceksiniz, ki yadigar-ı â'sâr olan bütün kirleri, bütün telvisât-ı hurafiyeyi yıkamaya başlayacaktır. Biz de o gün ikbal ve istikbal-i milletin ilk revzenesinin açıldığını göreceğiz. Ve güleceğiz. O yevm-i mev'ûdun yaklaştığına emin olunuz efendiler!

Biz bu tatlı ümitler, müzehheb ve müzehher emellerle yaşayıp duruyorduk. Yevm-i mev'ûd gelmişti. Asakir-i muzafferemizin süyûf-i istibdad-suzi parladı. Hamid istibdad ve mezalimiyle hal-i ihtizarını yaşıyordu. Biraz daha geçti. Diri diri mezar abidesine gömülmüştü. Mezalim-i mücessim olan bu "Kızıl Sultan" büsbütün ortadan kalktıktan sonra bir saha-i nevine çıktık demek. Fakat bu bir inkılab-i fikrî değil inkılab-ı seyfi olduğu yavaş yavaş görülmeye başla-

dı. Yalancı alkışlar. Esassız şadlıklara manasız meserretler birer birer söndü. Bizce şayan-ı arzu ve ümit olan hakikatler de onlarla beraber sönuvermişti. Muhayyilemizde yaşayan nesl-i cedid ve münevver yaşadığı yerde kalmıştı: Muhayyelede! Şimdi ne görüyoruz? İhtirasât, şahsiyât, muamma, esrar-engiz şeyler, hürriyet kisvesine bürünmüş müstebiddler, sönen fikirler, korkak mücahitler (!) hafiye nazarlı heyulalar, tahakkümlü sesler, kendisinden başka mütefekkir, ashab-ı rey tanımayan genç çocuklar, tehdit-âmiz etvâr ve harekât, menfur simalar, hak ve hakikatten başka her şey serbest ve azad, muhabbet yerinde adâvet, samimiyet mevkiinde riyakarlık....

Uzaktan hakikat gelirdi bana

Ve geldim de gördüm ki hülya imiş!..

Mehmet Hadi

[Çevrimyazı: Çiğdem Önal Emiroğlu]